

KUTSESTANDARD

II, III tase 17-14032005-01/3
IV, V tase 17-14032005-01/1

RAHVAKUNSTI- JA KÄSITÖÖMEISTER II, III, IV, V

RAHVAKUNSTI JA KÄSITÖÖ KUTSENÕUKOGU

EESSÕNA

Eesti kutsekvalifikatsiooni süsteemis määratletakse kutsekvalifikatsiooni nõudeid viiel tasemel. I tase on madalaim ja V tase kõrgeim (vt lisa A – Kutsekvalifikatsiooni süsteemi terminid). Kõik kutsed ei eelda kutsekvalifikatsiooni tasemetek fikseerimist I kuni V tasemeni. Iga konkreetse kutse kvalifikatsioonitasemed, sealhulgas vajaduse korral ka haridusnõuded, määrab kindlaks kutseenõukogu.

Käesolev kutsestandard sisaldab asjaomaste institutsioonide vahel kokkulepitud nõudeid rahvakunsti- ja käsitöömeistri II, III, IV ja V taseme kutsekvalifikatsioonile.

Kutsestandardi koostas Rahvakunsti ja Käsitöö Kutsenõukogu moodustatud tööühm koosseisus:

Kadi Pajupuu	Eesti Tekstiilikunstnike Liit
Liivi Soova	Kodukäsitöö OÜ
Inna Soonurm	Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus
Ene Lind	Tallinna Pedagoogikaülikool
Lea Laus	Eesti Käsitöö- ja Kodundusõpetajate Selts “AITA”
Maiken Mündi	Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit

Ajavahemikus 14 – 21 jaanuar 2005 a viidi läbi kutsestandardi kavandi arvamusküsitlus.

Kutsestandardi lõppredaktsiooni koostamisel on tööühm arvestanud arvamusküsitlustel tehtud ettepanekuid ja märkusi.

Kutsestandardi koostamisel on lähtutud Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu missioonist, milleks on rahvuslike käsitöötraditsioonide väärtustamine, hoidmine ja edasiarendamine ning rahvusliku käsitöö kui kultuurinähtuse ja elatusallika toetamine. Arvestatud on rahvusvaheliste kvalifikatsiooninõuetega.

Rahvakunsti- ja käsitöömeistri II, III taseme kutsekvalifikatsioonid on koostatud uustöötlusena.

Rahvakunsti- ja käsitöömeistri IV, V taseme kutsekvalifikatsioonid on koostatud esmakordselt.

Käesoleva kutsestandardi jõustumisel kaotab kehtivuse 5. detsembril 2003.a Rahvakunsti ja Käsitöö Kutsenõukogu otsusega nr 4 rahvakunsti- ja käsitöömeister I, II ja III kutsestandard.

Käesolev kutsestandard Rahvakunsti- ja käsitöömeister II, III, IV, V. on kinnitatud 14. märtsil 2005. a Rahvakunsti ja Käsitöö Kutsenõukogu otsusega nr. 5.

Kutsestandardis sisalduvad kutsekvalifikatsioonid on kantud kutseregistrisse.

1 KASUTUSALA

Kutsestandardite kasutusala on järgmine:

- 1) töötajate kutsequalifikatsiooni nõuete määratlemine
- 2) õppekavade, koolitusprogrammide väljatöötamine
- 3) eksaminõuete väljatöötamine, kutsequalifikatsiooni tõendamine ja hindamine
- 4) aluse andmine rahvusvaheliste kutsequalifikatsiooni tõendavate dokumentide võrdlemiseks

2 KUTSESTANDARDIGA SEONDUVAD STATISTILISED KOODID

Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatori¹ järgi seondub vastav rahvakunsti ja käsitöö (*alavaldkond nt tekstiiliala*) - .....valdkonnaga, kood .....
Ametite Klassifikaatori² järgi kuuluvad .....(*nt tekstiiliala*) rahvakunsti- ja käsitöömeistrid 7. pearühma “Oskus- ja käsitöölised”, kood 73.

3 KUTSENIMETUS JA KUTSEQUALIFIKATSIOONI TASE

Eesti keeles: Rahvakunsti- ja käsitöömeister (*nt tekstiili alal*) II, III, IV, V

Inglise keeles: Master of folk art and crafts II, III, IV, V

Vene keeles: Мастер народного искусства и ремесленного труда II, III, IV, V

4 KUTSEKIRJELDUS

Käesoleva kutsestandardi raames käsitletakse mõisteid rahvakunst ja käsitöö tähendustes, mis on kirjeldatud lisa F.

Rahvakunsti- ja käsitöömeister (edaspidi käsitöömeister) tunneb ja hindab käsitöötraditsioone. Traditsioonilises rahvakunstis avalduvad väärtused, milleks on kooskõla looduse- ja elurütmidega, ilutunnetus, funktsionaalne ja säästlik materjalikasutus, sobivus keskkonnaga, mis võivad olla ka tänapäeval elamuslikuks toeks ja inspiratsiooniallikaks. Käsitöömeister valmistab traditsioonilisel rahvakunstil ja uusloomingulisel käsitööl põhinevaid kvaliteetseid käsitööesemeid, mis lähtuvad vajadustest muuta elukeskkonda esteetilisemaks, tervislikumaks, elamuslikumaks ja toimivamaks.

Käsitöömeister tunneb oma valdkonnas kasutatavaid käsitöötehnikaid ja materjale. Ta oskab kasutada vastavaid töövahendeid ning valdab erinevaid töövõtteid.

Käsitöömeistrit iseloomustab püsivus, loovus, õpivalmidus, vastutustunne ja vääriskus. Käsitöömeister juhindub oma töös käsitöömeistri kutse- eetika põhimõtetest.

Käsitöömeister II on võimeline etteantud kavandite, tööjooniste vm järgi valmistama kvaliteetseid käsitööesemeid.

Kutsequalifikatsiooni taotlemise eelduseks on erialane kutseharidus.

¹ Statistical classification of economics activities in the European Community (NACE) eestistatud versioon

² International Standard Classification of Occupations (ISCO-88) eestistatud versioon

Käsitöömeister III on võimeline kavandite, tööjooniste vm järgi valmistama erinevaid tehnikaid kasutades kvaliteetseid käsitööesemeid ning rahvakunstiesemete analooge (eeldab võimet koostada originaalseme järgi tööjoonis).

Kutsekvalifikatsiooni taotlemise eeldused on:

4 a erialase töö kogemus ja erialane täiendkoolitus **või**
erialane kutseharidus, erialane täiendkoolitus ja 2 a erialase töö kogemus.

Käsitöömeister IV teeb kvaliteetset ja isikupärast käsitööd, osaleb iseseisva loominguga näitustel ja konkurssidel. Ta on unikaalsemete või väikesarjade looja ja teostaja, kes oskab valmistada rahvakunstiesemete kõrgetasemelisi koopiaid ja rekonstruktsioone.

Kutsekvalifikatsiooni taotlemise eeldused on:

6 a erialase töö kogemus ja erialane täiendkoolitus **või**
erialane kutseharidus, erialane täiendkoolitus ja 4 a erialase töö kogemus **või**
erialane kõrgharidus.

Käsitöömeister V on silmapaistev käsitööspetsialist ja looja, kelle tegevusel on sügav ning positiivne mõju valdkonna arengule.

Ta loob isikupäraseid ja kvaliteetseid käsitööesemeid, esineb regulaarselt näitustel, tegeleb koolituse või õppekirjanduse avaldamisega.

Kutsekvalifikatsiooni taotlemise eeldused on:

12 a kutsealase töö kogemus ja erialane täiendkoolitus **või**
erialane kutseharidus, erialane täiendkoolitus ja 10 a erialase töö kogemus **või**
erialane kõrgharidus, erialane täiendkoolitus ja 6 a erialase töö kogemus

Käesolevas kutsestandardis nimetatud põhimõtted ja kutsekvalifikatsioonitasemete taotlemise eeldused on aluseks rahvakunsti ja käsitöö alavaldkondade kutsestandardite koostajatele.

Kutsekvalifikatsioonide taotlemise täpsustatud nõuded kehtestatakse Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu kutsekvalifikatsioonide omistamise korras.

5 KUTSEOSKUSNÕUDED

Üldoskused ja –teadmised (vt lisa B)

Kutse-eetika (vt lisa E)

Suhtlemisoskus – II algfase; III-V keskfase

Töökeskkonna ohutus ja säästev eluviis

- 1) tööohutus
- 2) töotervishoid
- 3) tööhügieen
- 4) jäätmekäitlus
- 5) esmaabi

Keeleoskus (vt lisa C)

- 1) eesti keel – II algfase; III-V keskfase
- 2) üks võõrkeel – II-V algfase

5.1.5 Arvuti kasutamine – AO7 (vt lisa D)

Õigusaktid (kutsealaga seotud nt autoriõigus, tarbijakaitseseadus)

Majanduse põhimõisted (nõue kehtib käsitöölisele-ettevõtjale)

Ettevõtluse põhialused (nõue kehtib käsitöölisele-ettevõtjale)

Füüsilisest isikust ettevõtja ja väikeettevõtja õigused ja kohustused (nõue kehtib käsitöölisele-ettevõtjale)

5.2 Põhioskused ja –teadmised

- 5.2.1 Eesti rahvakultuuri ajalugu, eripära ja traditsioonid
- 5.2.2 Käsitöövaldkonna ajalugu
- 5.2.3 Käsitöövaldkonna tehnikad
- 5.2.4 Terminoloogia
- 5.2.5 Materjaliõpetus
- 5.2.6 Kavandite, tööjooniste, näidiste vm moel esitatud käsitööesemete valmistusjuhendite kasutamise oskus
- 5.2.7 Kavandamine (IV-V), tööjooniste koostamine (III-V)
- 5.2.8 Käsitööesemete kujundamine ja modelleerimine (IV-V)
- 5.2.9 Kompositsiooni- ja värvitaju
- 5.2.10 Käsitööoskus (vähemalt ühe käsitöötehnika valdamine)
- 5.2.11 Analüüsi- ja sünteesimisoskus (IV-V)
- 5.2.12 Ressursside säästlik ja ratsionaalne kasutamine
- 5.2.13 Eesmärgipäraste töövahendite ja materjalide valimine, kasutamine ja korrashoid
- 5.2.14 Materjalikulu ja tööaja arvestamine
- 5.2.15 Käsitöötoote hinna kalkuleerimine
- 5.2.16 Teiste töö korraldamine ja juhendamine (IV-V)

5.3 Erioskused- ja teadmised

Vajadusel kirjutatakse lahti vastava valdkonna spetsialistide poolt.

5.4 Isikuomadused ja võimed

- 1) ausus
- 2) täpsus
- 3) püsivus
- 4) visuaalne mälu
- 5) käeline osavus
- 6) loovus
- 7) loogiline mõtlemine
- 8) õpivalmidus
- 9) koostöövalmidus

6 KEHTIVUSAEG

Kutsestandard kehtib neli aastat. Vastavalt vajadusele võib kutsestandardit muuta enne selle kehtivusaja lõppu.

KUTSEKVALIFIKATSIOONI SÜSTEEMI TERMINID

Kutsestandard – dokument, mis määrab kindlaks kutsekvalifikatsioonist tulenevad nõuded teadmiste, oskuste, vilumuste, kogemuste, väärtushinnangute ja isikuomadustele.

Kutsekvalifikatsioon – antud kutsealal nõutav kompetentsuse tase, mida tunnustatakse kas reguleeritud, ajalooliselt või rahvusvaheliselt kujunenud nõuete alusel.

I tase – töötaja täidab tööülesandeid ühesuguses olukorras, on omandanud kutsealased oskused ja teadmised enamasti kutsealasel väljaõppel, võib vajada juhendamist töö käigus, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

II tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmiste omab vilumust ja kogemust, töötab iseseisvalt, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

III tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses ja vahelduvas olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmiste ning vilumuste ja kogemuste omab meisterlikkust, valmisolekut kutsealaste oskuste ja teadmiste edasiandmiseks, korraldab ressurside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

IV tase – töötaja täidab analüüsimist ja otsustamist eeldavaid tööülesandeid muutavas olukorras, omab kutsealaseid teadmisi ja oskusi; korraldab ressurside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

V tase – töötaja täidab teadmiste laiendamist, probleemide lahendamist, teaduslike teooriate ja mõistete rakendamist, olemasolevate teadmiste analüüsimist, süstematiseerimist ja edasiarendamist ning õpetamist eeldavaid tööülesandeid muutavas olukorras, omab laialdasi kutsealaseid teadmisi ja oskusi, korraldab ressurside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest.

Lisa B

KUTSEOSKUSNÕUDED

Üldoskused ja -teadmised – tegevusvaldkondi läbivad nõuded üldistele oskustele ja teadmistele.

Põhioskused ja -teadmised – kutsealal tegutsemiseks vajalikud nõuded oskustele ja teadmistele.

Erioskused ja -teadmised – nõuded oskustele ja teadmistele, mis on seotud spetsialiseerumisega.

Lisaoskused ja -teadmised – soovituslikud oskused ja teadmised, mis toetavad ja laiendavad kutseoskusi või seonduvad lisakvalifikatsiooniga.

Isikuomadused ja võimed – nõuded kutsealal töötamiseks eeldatavatele isiku- ja isiksuslikele omadustele ja füüsilistele võimetele.

KONKREETSETE TEADMISTE JA OSKUSTE TASEMETE KIRJELDUSED

Algtase – mõistete, faktide ja põhimõtete teadmine; põhiliste töövõtete valdamine.

Kesktaase – mõistete ja faktide tõlgendamine ja võrdlemine, seoste loomine; mitmekesiste töövõtete valdamine.

Kõrgtaase – seostatud faktide alusel analüüsimine, prognoosimine, järeldamine, üldistamine, hindamine; mitmekesiste keerukate töövõtete valdamine

KEELTE OSKUSTASEMETE KIRJELDUSED

Alljärgnevides nõuetes on lähtunud Eesti Vabariigi keeleseaduses kasutatavatest keeleoskustasemetest, laiendades samad nõuded võõrkeelele.

Eristatakse kolme keeleoskustaset:

Algtase – keele piiratud suuline ja elementaarne kirjalik oskus. Isik tuleb toime tuttavates keelekasutusolukordades, saab aru selgest kõnest igapäevaelu puudutavatel teemadel, mõistab üldjoontes lihtsama teksti sisu ning oskab täita lihtsaid tüüpdokumente ja kirjutada lühikesi tarbetekste.

Kesktaase – keele suuline ja piiratud kirjalik oskus. Isik tuleb toime mitmekesisetes keelekasutusolukordades, saab aru normaalse tempoga kõnest, mõistab raskusteta igapäevaelu kajastavate tekstide sisu, suudab kirjutada oma tegevusvaldkonda puudutavaid tekste.

Kõrgtaase – keele suuline ja kirjalik oskus. Isik väljendab ennast vabalt, sõltumata keelekasutusolukorrast, saab aru ka kiire tempoga kõnest, mõistab raskusteta keerulisemate tekstide sisu, suudab kirjutada stiililt ja funktsioonilt erinevaid tekste.

ARVUTI KASUTAMISE OSKUS

Arvutikasutaja oskustunnistus – AO (ECDL/ICDL – The European Computer Driving Licence/The International Computer Driving Licence) tõendab selle omaja praktilisi põhioskusi laiatarbe tarkvara kasutamisel. (AO tunnistuse omamine ei ole kutsekvalifikatsiooni taotlemisel kohustuslik.)

7 moodulit:

AO1 – Infotehnoloogia põhimõisted ja infoühiskond

AO2 – Arvuti kasutamine ja failihaldus

AO3 – Tekstitöötlus

AO4 – Tabelitöötlus

AO5 – Andmebaasid

AO6 – Esitlus

AO7 – Informatsioon ja kommunikatsioon

AO1 INFOTEHNOLOOGIA PÕHIMÕISTED JA INFOÜHISKOND

1. Põhimõisted
2. Riistvara
3. Mälu
4. Tarkvara
5. Arvutivõrgud
6. Arvutid igapäevaelus
7. Infotehnoloogia ja ühiskond
8. Turvalisus, õiguskaitse ja seadusandlus
9. Infotehnoloogia ja Eesti

AO2 ARVUTI KASUTAMINE JA FAILIHALDUS

1. Elementaaroskused
2. Töölaud
3. Failihaldus
4. Failide lihtne redigeerimine
5. Prindihaldus

AO3 TEKSTITÖÖTLUS

1. Alustamine
2. Põhioperatsioonid
3. Kujundamine (vormindamine)
4. Dokumendi viimistlemine
5. Printimine
6. Muud oskused

AO4 TABELITÖÖTLUS

1. Elementaaroskused
2. Põhioperatsioonid
3. Valemid ja funktsioonid
4. Kujundamine (vormindamine)
5. Diagrammid ja objektid
6. Printimine

Lisa D

AO5 ANDMEBAASID

1. Alustamine
2. Andmebaasi loomine
3. Vormi kasutamine
4. Informatsiooni otsimine
5. Aruanded

AO6 ESITLUS

1. Elementaaroskused
2. Põhitegevused
3. Vormindamine
4. Graafika ja diagrammid
5. Printimine ja levitamine
6. Slaidiseansi efektid
7. Slaidiseansi vaatamine

AO7 INFORMATSIOON JA KOMMUNIKATSIOON

1. Veebi kasutamise elementaaroskused
2. Veebis navigeerimine
3. Otsing veebis
4. Järjehoidjad (bookmarks)
5. Elektronposti kasutamise elementaaroskused
6. Kirjavahetus
7. Adresseerimine
8. Postkasti haldamine
9. Listid ja uudisgrupid

Käsitöömeistri kutsetika

Meistrile on käsitöö südameasi.

Meister teeb kvaliteetses tööd.

Meister korraldab oma tööd arukalt ja kasutab ressursse säästlikult.

Meister austab ja järgib oma töös autorikaitse põhimõtteid. Meister ei kasuta teise autori ideid ilma vastava kokkuleppeta.

Meister hoidub tegevustest, mis kahjustavad käsitöö mainet.

Meistrile on ametiaul ja südametunnistuse järgi tehtud töö rahast eespool.

Meister ei anna omavalmistatud esemete materjalide, koostise ja valmistusviiside kohta eksitavat informatsiooni.

Meister vastutab oma töö eest.

Meister ei halvusta teiste käsitöömeistrite seljataga nende töid ja tegemisi.

Kui Meister lubab kasutada oma nime mitte tema poolt valmistatud käsitöötoodetel, siis vastutab ta ka nende toodete kvaliteedi eest.

Meister tunneb ja austab eesti rahvapärandit ning kaitseb käsitöötraditsioone.

Meister aitab jõudumööda kaasa oma valdkonna arengule.

Meister on õpi- ja arenemishimuline.

Lisa F

Käesolevas kutsestandardis kasutatavate mõistete seletusi.

Rahvakunsti mõiste käesolevas kutsestandardis hõlmab inimese loovat tegevust, mis on seotud tarbeliste ja/või dekoratiivsete esemete valdavalt käsitööndusliku valmistamisega ja esitab loovalt mingi inimgrupi traditsioone. Seosed traditsioonidega on täheldatavad vormis, dekooris, materjalikasutuses, valmistus- ja kasutusviisides. Samuti võidakse rõhutada ka esemete, tegevuse või tegija seotust mingi kindla inimgrupi elulaadi, vaimsuse ja väärtushinnangutega. Rahvakunst võib omada tuntavaid seoseid traditsioonidega, kuid rahvakunstnikku võib inspireerida ka tänane maailm ja elukeskkond. Pärimustekkeprotsess on pidev ja rahvakunst on elav.

Käsitöö kui tegevus

Käsitöö on inimtegevuse liik, eseme või materjali valmistusviis. Käsitööprotsessis on tegija aktiivne protsessi mõjutaja –valmistaja isiklikud (käelised või sellega võrreldavad) **oskused** ja valmistamiskäiku mõjutavad **valikud** on otsustava tähtsusega iga üksiku valmistatava eseme puhul.

Automatiseeritud töötappide osa käsitööeseme valmimisel on vähene või puudub. Käsitööeseme valmistamiseks kulutatud **aeg** on kordades suurem kui analoogse eseme valmistamine tööstuslikult, see asjaolu võib olla määrav käsitööeseme turuväärtuse kujunemisel³.

Käsitööle kui tegevusalale on iseloomulik, et paljude teadmiste sünni eelduseks on isiklik kogemus. Oluliseks faktoriks võib olla ka kogemuse omandamise viis (iseõppimine, personaalne juhendamine, põlvkondadevaheline side).

Käsitööesemelt oodatakse tänapäeval isikupära, kordumatust, kõrget kvaliteeti ja elamuslikkust.

Käsitööeseme valmistusviis (nt traditsiooniline töövõte, kohaliku materjali kasutamine jne) võib mõjutada kliendi/tarbija hoiakuid toote suhtes ja mõjutada eseme turuväärtust. Käsitööese on teatud emotsionaalsete väärtuste kandja ja teadmiste vahendamise kanal.

Käsitööoskus on käelise töö käigus läbi teadmiste ja kogemuste sündinud vilumus, mis aitab jõuda soovitud tulemuseni. Käsitööoskus ja inimese väärtushinnangud võivad olla vastastikusel mõjus.

Rahvakunstieseme analoog on ese, mille valmistamisel on taotletud välist sarnasust originaalesemega.

Rahvakunstieseme koopia on ese, mis on valmistatud eeskujust lähtuvalt, järgides võimalikult täpselt originaalilähedast materjali- ja värvikasutust, töövõtteid jne.

Rahvakunstieseme rekonstruktsioon on ese, mille valmistamisel on toetutud rahvakunstieseme fragmendile või kirjeldusele.

---

³ Kuna käsitöötegevusega kaasneb ka käsitöötoote mõiste, siis viidatakse siinkohal aspektidele, mis võivad mõjutada käsitöötoote väärtust tänapäeva kliendi silmis.